

Actualisatie bovenregionaal plan Transformatie JeugdzorgPlus Gebied Oost

VERSIE 1.0 oktober 2023

Rita Otter, projectleider Transformatie JeugdzorgPlus

Hans Kodde, projectleider Transformatie JeugdzorgPlus

Waarom een actualisatie?

Het bovenregionaal plan transformatie JeugdzorgPlus dateert van 24 juni 2021. Vanaf juni 2021 is er veel veranderd in het zorglandschap van de JeugdzorgPlus. Om die reden is er een in mei 2023 een actualisatie geschreven van het bovenregionale plan. Met name de informatie over de benodigde capaciteit na afbouw en het opbouwen van alternatieven is veel concreter beschreven. Op verzoek van de VNG is deze actualisatie in oktober verder aangevuld met o.a. een paragraaf over de samenwerking met de samenwerkingsverbanden en het onderwijs.

1. Toekomstbestendige JeugdzorgPlus in Overijssel en Gelderland (gebied Oost)

De ambitie om veel minder gesloten jeugdhulp in te zetten dan nu het geval is, wordt in de regio's breed gedeeld. We hebben in 2021 daarom afgesproken: *we maken de JeugdzorgPlus in de huidige vorm overbodig in de periode van 2021 tot 2031*. In eerste instantie was de ambitie om ieder jaar 5% minder jeugdige te laten instromen. Deze ambitie is in 2023 bijgesteld naar 10% per jaar.

Wat precies nodig is en hoe daar naartoe te bewegen is nog niet voor iedere regio even duidelijk. Regio's zijn druk bezig hierin richting te kiezen: zij moeten keuzes maken over het te ontwikkelen alternatieve aanbod, hoe zij invulling willen geven aan het aanbod dat een gesloten karakter zal blijven kennen en de manier waarop zij van de huidige naar de beoogde situatie willen bewegen.

Hybride werken

Hoewel er nog geen duidelijke definitie voor hybride groepen is, is het wel een verandering die iedereen lijkt te onderschrijven. Tot nu toe wordt het vooral gezien als een groep waar jeugdigen met en zonder machtiging verblijven en er (veilig) geoefend kan worden met vrijheden. Hiervan wordt verwacht dat jeugdigen relatief snel en beter geholpen kunnen worden en geslotenheid verder kan worden afgebouwd.

Voor veel jongeren is niet het volledige palet aan vrijheidsbeperkende maatregelen nodig, maar bijvoorbeeld alleen dat toegang tot een telefoon beperkt kan worden, of voorkomen kan worden dat een jongere het huis verlaat in crisis. Vrijheidsbeperking wordt dan ingezet als interventie. AEF gaf in haar rapport aan dat er meer "grijstinten" tussen open en gesloten zouden moeten komen, bijvoorbeeld in lijn met de "besloten" zorg uit het verleden. Voor de rechtsbescherming van jeugdigen is het strikt hanteren van een onderscheid tussen jongeren met en zonder maatregel gesloten plaatsing echt belangrijk. De term besloten kan verwarring aan medewerkers geven en toepassing van maatregelen zonder wettelijke grond. Hybride dekt de lading veel beter: dat maakt bewust van het verschil in maatregelen en waarom je dat doet. Dit vraagt echter nog wel om specifieke expertiseopbouw.

Door met hybride groepen te gaan werken ontstaat de mogelijkheid om fluctuaties in het aantal benodigde gesloten bedden beter op te vangen.

Flexibel werken: Geslotenheid meer als onderdeel van een integraal traject.

Waar wel nog tijdelijk geslotenheid nodig is, moet deze minder dan nu gezien en ingezet worden als een eigenstandig traject. In plaats daarvan moet er sprake zijn van een integraal traject, waar geslotenheid onderdeel van is. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat er een terugkeergarantie is naar de woonlocatie waar de jongere eerst verbleef.

2. Een aanpak, inclusief planning en analyse van randvoorwaarden, waarmee op 1 januari 2025 alle gesloten jeugdhulp kleinschalig werkt.

In het kader van de Transformatie van de JeugdzorgPlus is er in samenspraak met Pactum en Pluryn voor gekozen om met pilots kleinschaligheid te gaan werken. Om, vooruitlopend op de grote af- en ombouw in het kader van de SPUK, alvast ervaring op te doen. Met kleinschalige groepen bedoelen we groepen van 4, 5 of 6 i.p.v. 10 of 12 jeugdigen. Wat betreft de inrichting gaat het om een huiselijker sfeer door gebruik van andere materialen.

Pluryn Eefde werkt per juli 2023 enkel met kleinschalige groepen van maximaal 6 jongeren. Daarnaast zijn er op dit moment twee kleinschalige hybride groepen op het terrein in Eefde. Pluryn is voornemens meer groepen hybride te maken mits deze voldoen aan het kader om dit verantwoord op te pakken (zie ook de bijlage van Pluryn).

Pluryn heeft de uitvoering van het SPUK plan in Eefde gepland voor begin 2024. Ruimtes die niet gebruikersvriendelijk zijn en daardoor niet passen bij de wijze waarop jeugdzorg plus wordt uitgevoerd worden aangepakt. Er kan hierbij gedacht worden aan de oude afzonderingsruimtes die omgezet worden naar comfortrooms.. Een extra beveiligde kamer wordt in het pand gerealiseerd voor fors agressieve of beschadigende jongeren die daardoor vanuit contact goed begeleid kunnen worden. Ook kan er straks in iedere kamer veilig geslapen worden waardoor jongeren die tijdelijk meer toezicht wensen wegens beschadigend gedrag dit aangeboden kan worden. Daarnaast worden er een 4-tal appartementen gerealiseerd wat individuele begeleiding van groepsongeschikte jeugdigen mogelijk maakt. Utrecht is de accounthoudende gemeente voor Pluryn.

Bij Ihub in Harreveld zijn alle groepen kleinschalig. De gemeente Rotterdam is account houdende gemeente.

Groot Emaus heeft sinds 1 juli 2022 de JeugdzorgPlus (16 plekken) geheel afgebouwd. Groot Emaus wil de doelgroep die voorheen met een machtiging bij hen geplaatst werd in de nabije toekomst zonder machtiging kunnen behandelen. De Spuk middelen zullen ingezet gaan worden voor aanpassingen aan de gebouwen zodat er kleinschalig gewerkt kan worden. De verwachting is dat de verbouwing dit najaar zal starten. De gemeente Ermelo is accounthoudende gemeente voor 's Heerenloo voor de locatie in Ermelo.

Bij Pactum zijn, vooruitlopend op de structurele verbouwing, in het kader van de pilot kleinschaligheid 6 groepen omgebouwd.

De Spuk middelen zullen bij Pactum worden ingezet voor de structurele verbouwing van de twee grotere gebouwen op het terrein genaamd de Leygraaf en Pella. Zij worden geschikt gemaakt voor of 6 of 4 jeugdigen per groep. De uitstraling zal totaal anders zijn dan nu het geval is. Alle celdeuren gaan er uit en beide gebouwen zullen veel huislijker worden ingericht door o.a. het gebruik van lichte en zachte materialen. De verbouwing van Pella start in januari 2024, de verwachte oplevering is eind 2024. De verbouwing van de Leygraaf start begin 2025, de verwachte oplevering is eind 2025. Er wordt nog onderzocht of de verbouwing van de gebouwen gelijktijdig kan plaatsvinden, er moet dan voldoende vervangende huisvesting zijn op het terrein.

De op het terrein aanwezige voorzieningen kenden een fysieke capaciteit van 162 plaatsen. De huidige capaciteit op de hele locatie is al enige tijd teruggebracht naar 102 plekken, het gaat dan zowel om gesloten als open plekken. In het vastgoedplan van Pactum van 31-03-2022 staat beschreven dat ze toewerken naar 40 gesloten, 40 hybride en 20 open plekken. Dit is door alle ontwikkelingen van het afgelopen jaar veranderd in 80 hybride plekken en 20 open. Hybride plekken zijn geschikt voor jeugdigen met en jeugdigen zonder machtiging. Een groot voordeel van het werken met hybride groepen is dat jeugdigen niet meer (intern) overgeplaatst hoeven worden. Geen

wisseling van groep meer en dus ook niet van begeleiders. De huidige werkwijze is dat jeugdigen binnen komen op een groep waar diagnostiek plaatsvindt. Zij verblijven daar ongeveer 2 á 3 maanden, dan worden ze overgeplaatst naar een behandelgroep, wanneer de behandeling afgerond is worden ze vaak overgeplaatst naar een open groep. Inmiddels weten we dat iedere overplaatsing schadelijk is voor jeugdigen en dit dus tot een minimum moet worden beperkt.

De 20 open plekken zullen multi inzetbaar gemaakt worden d.w.z. dat ze makkelijk om te bouwen zijn naar een andere bestemming zoals appartementen, indien aan de orde ook voor een andere doelgroep, bijvoorbeeld senioren woningen. Er wordt nog een besluit genomen over welke gebouwen hiervoor in aanmerking komen.

De randvoorwaarde is dat het structurele tarief passend moet zijn. Het structurele tarief wordt voor Gelderland in het traject van de essentiële functies meegenomen. De verwachting is dat er per 01-07-2024 een structureel tarief is vastgesteld.

De gemeente Arnhem is de accounthoudende gemeente als het gaat om de Spuk middelen voor de locatie van Pactum in Zetten.

3. Analyse van de huidige doelgroep

Bij jeugdigen die in de JeugdzorgPlus worden geplaatst zijn onderliggende psychische en systemische factoren altijd een oorzaak. Het gaat om een combinatie van biologische, psychologische, sociale en opvoedingsproblemen. Daarnaast speelt hedendaagse systeemproblematiek, zoals overbelasting van het (opvoed)stelsel. Bij de opname in de JeugdzorgPlus hoort een risicotaxatie. Dat gebeurt bij aanvang en gedurende de behandeling en als eindmeting. Dit wordt niet vooraf gedaan door de verwijzer, waardoor soms risico's minder hoog uitvallen, maar meestal kan men zich op basis van het dossier wel vinden in de beschreven risico's. Er wordt wel aan de plaatsers gevraagd om voorafgaand aan de plaatsing de risico's volgens hun inzichten te beschrijven (geen risicotaxatie-instrument).

Uit de cijfers van Pactum van 2021 en 2022 (alleen de aanvangsmeting in de JZ+) laten zien dat er wat meer lijsten zijn ingevuld voor meisjes dan voor jongens. Uitgaande dat de lijsten voor ongeveer alle jongeren ingevuld zijn (sommigen zijn zo snel weg dat het niet wordt gedaan), dan is het ongeveer een 50-50 verdeling. De gemiddelde leeftijd uit de lijsten was in 2021 tussen 15 en 16, evenals in 2022.

De risico's die de jongeren lopen zijn het meest onderscheidend voor de doelgroep. Bij de hele populatie in de jeugdzorg zie je bv trauma, hechting en tekortschietende emotieregulatie. Als je daarop zou meten, dan zie je geen onderscheid met de JZ+ groep. De factoren die spelen zijn hetzelfde, alleen dan vaak veel heftiger en met meer problematiek gecombineerd. Vandaar dat er gesproken wordt over factoren zoals trauma, hechting, ontwikkelingsproblematiek (zoals ASS en ADHD), psychiatrische problematiek (depressie, suïcidaliteit) in combinatie met risico's. De aanvangsmeting meet 7 toekomstige risico's op basis van krachten en kwetsbaarheden. Jongeren kunnen natuurlijk meerdere risico's tegelijk lopen. Voor de lijsten van 2021 en 2022 geldt dan matige en hoge risico's op:

- Geweld naar anderen = 45%
- Niet-gewelddadige delicten = 37%
- Middelenmisbruik = 47%
- Onttrekken van hulp door ernstig schoolverzuim, weglopen of hulpverlening vermijden: 70%

- Suïcide (daadwerkelijk risico op overlijden) = 19 %. Suïcidale gedachten worden niet apart gescoord maar liggen veel hoger.
- Niet-suïcidale zelfbeschadiging: 29%
- Slachtofferschap: 59%.

Van deze groep heeft:

- 26% risico op fysieke mishandeling
- 40% risico op seksueel slachtofferschap
- 53% risico op emotioneel slachtofferschap
- 14% risico op ernstige verwaarlozing
- Zelfverwaarlozing: 54%

Kijkend naar de cijfers zie je vooral het risico voor schade aan de jongere zelf als reden van plaatsing, in plaats van schade aan de omgeving.

4. Inzicht in (te ontwikkelen) capaciteit en specialisaties van kleinschalige voorzieningen en alternatieve vormen van zorg voor jongeren die nu in de gesloten jeugdhulp terecht komen.

In Gelderland en Overijssel zijn we al langere tijd bezig om alternatieven te (laten) ontwikkelen door de zorgaanbieders. Hier zit geen einddatum aan, we blijven uitvragen en ontvangen regelmatig ook nieuwe voorstellen. Wat er al ontwikkeld is:

- Pactum heeft de afgelopen jaren 22 kleinschalige groepen gerealiseerd, gemiddeld wonen er per groep 4 jeugdigen, dit zijn niet allemaal specifieke groepen als alternatief voor de JeugdzorgPlus maar kleinschaligheid lijkt wel meer garantie te bieden voor begeleiding op maat waardoor jeugdigen minder snel overgeplaatst hoeven te worden dus ook minder snel naar de JeugdzorgPlus.
- Pluryn heeft de afgelopen jaren ingezet op MST, FACT en gespecialiseerde buitenhuizen zoals het Moeder-Kind huis. Ook is de intensieve kleinschalige behandelgroep Athena in Maarsbergen doorontwikkeld, als alternatief voor de Jeugdzorg Plus voor meisjes met forse emotieregulatie problematiek en (chronische) suïcidaliteit. Deze groep heeft een landelijke functie.
- De Driestroom heeft drie locaties in Gelderland met een KAR (Kleinschalig Alternatief Residentieel). Zorgmaat de Slinge in Bronckhorst 8 plekken voor 14+, Villa Sei Forte in Didam, 8 plekken 14+, Smaragdzorg in Wehl, 8 plekken 12+. In Overijssel Villa Confetti in Vroomshoop 8 plekken 12-.
- Entrea/Lindenhout heeft in Arnhem een locatie genaamd De Lodge voor jongeren tussen de 14 en de 18 jaar, die normaal begaafd zijn. Het gaat om jongeren met stevige externaliserende problematiek ten gevolge van trauma, hechtingsproblemen, ouder-kindrelatieproblematiek of een combinatie daartussen. Jeugdigen mogen hier tot 23 jaar blijven wonen (onvoorwaardelijk wonen) op iedere groep wonen 4 jeugdigen.

- Entrea/Lindenhout heeft een locatie in Elst genaamd Darna. Het was eerst een locatie voor onvoorwaardelijk wonen maar is inmiddels omgezet naar kleinschalig kort verblijf. Met betrekking tot acuut inzetbaar kort verblijf is er sprake van een voortdurende druk op de ketel. Er kunnen maximaal 5 jongeren worden opgevangen en leent zich uitermate goed om de overdruk voor kort verblijf in de regio enigszins op te vangen.
- Entrea/Lindenhout heeft in Ubbergen een locatie genaamd het 't Huis voor kinderen/jongeren (vanaf 8 jaar) met autistische problematiek. De problematiek is complexer dan een gezinshuis kan behappen, of is niet goed matchbaar met andere kinderen in een gezinshuis. In 't Huis wonen 4 kinderen/jongeren.
- Karakter en Pactum hebben een locatie in Nijmegen genaamd de Biotstraat. Het is kleinschalig verblijf voor jongeren met ASS in combinatie met ernstige gedragsproblemen van 10-18 jaar als alternatief voor de JeugdzorgPlus of voor jeugdigen uit de JeugdzorgPlus. Het gaat om 2 groepen van 4 jeugdigen
- In het Rijk van Nijmegen wordt bij het reguliere aanbod van Plurn (Werkenrode) bij dreigende overplaatsing naar JeugdzorgPlus een aanvullend hulpaanbod geleverd vanuit Rubixzorg.
  - Er is specifiek aanbod Jeugdhulp met Verblijf in ontwikkeling vanuit Pactum genaamd "Veld 66", het gaat om 8 plekken, het moet nog gebouwd worden, datum van oplevering is nog niet bekend
  - Beschermd Wonen voor jeugd, Nijmegen heeft vanuit de Jeugdwet ook een bouwsteen met deze naam, gaat vooral over Admodumzorg (2022: 7 van de 12 jeugdigen vanuit de Jeugdwet) maar ook over andere zoals Savyzorg, Moira en soms RIBW Nijmegen of Iriszorg. Beschermd Wonen die ook jeugdigen onder de 18 opnemen.
  - M.b.t. de uitstroom vanuit de JeugdzorgPlus wordt in Nijmegen de komende tijd veel ingezet op de ontwikkeling en versterking van aanbod voor Beschut en Beschermd wonen voor jongvolwassenen.
- In IJsselland is een voorziening voor onvoorwaardelijk wonen gerealiseerd voor 4 jeugdigen
- In de regio Centraal Gelderland is Thuis Best gestart bij Pactum in Zetten. Thuis Best is een interventie die als hoofddoel heeft: verkorten van opnames en plaatsingen van jongeren en hen m.b.v. MST (MultiSysteem Therapie) zo snel mogelijk weer thuis laten wonen.

Wat wordt op korte termijn opgeleverd

- Plurn: Doorontwikkeling MST en FACT en verder met verstevigen van opname voorkomende producten zoals specialistische gezinshuizen en een KIB ASS groep in Almelo. Bouwen meer groepen om naar hybride met in achtname van de geleerde lessen uit de pilot.
- Karakter en Pactum hebben in Veenendaal (regio Food Valley) een geschikt pand gevonden voor een kleinschalige woonvoorziening in de wijk, de verbouwing is aan de gang. Het team is voor een groot deel geworven behalve een gedragswetenschapper, die wordt nog gezocht. Er kunnen twee groepen van ieder 5 jeugdigen vanaf 14 jaar wonen. Er is nauw overleg met het SWV in Veenendaal om goed onderwijs te borgen voor deze jeugdigen.
- Karakter en Pactum hebben in Apeldoorn (regio MIJ/OV) een geschikt pand gevonden voor een kleinschalige woonvoorziening dat per 1 oktober beschikbaar is. Het pand zal nog

moeten worden aangepast, dit gebeurt in de periode tot 1/1/2024. Daarna zal de groep gaan starten.

- Er zijn gesprekken met alle Fact teams in Gelderland om de Fact teams veel meer in te zetten bij jeugdigen met psychische problemen (o.a. suicidaliteit) die nog thuis wonen of in een open instelling ter voorkoming van plaatsing in de JeugdzorgPlus. Om dit goed werkend te krijgen zullen deze gesprekken met name in de jeugdhulpregio's hun vervolg moeten krijgen.

5. Inzicht in de wijze waarop het (te ontwikkelen) aanbod aansluit op de kenmerken van de jongeren die blijkens het AEF-onderzoek (zie bijlage) mogelijk geen passende zorg krijgen.

AEF heeft de volgende kenmerken benoemd als het gaat om jeugdigen die mogelijk geen passende zorg meer krijgen wanneer de JeugdzorgPlus drastisch is afgebouwd.

1. Jongeren wiens problematiek te complex is voor ambulante behandeling in de GGZ of voor verblijf in reguliere/open/ LVB voorzieningen. De complexiteit van de problematiek uit zich in:

a. Co-morbiditeit van gedrag en psychiatrische problematiek, bijvoorbeeld een jongere die gediagnosticeerd is met een Autisme Spectrum Stoornis (ASS) en daarnaast seksueel overschrijdend gedrag vertoont. Of een jongere met een stemmingsstoornis die als onderdeel daarvan zeer agressief gedrag laat zien.

b. Suïcidaliteit of ernstige automutilatie in combinatie met een gebrek aan bedden in de ggz.

c. Behandeling onttrekkend of -vermijnd gedrag. Gesprekspartners geven aan dat dit zich bijvoorbeeld voor doet bij verslavingsproblematiek, waardoor dit niet behandeld wordt. Verslaving is vaak een contra-indicatie voor behandeling in de ggz of verblijf in open voorzieningen.

Voor de onder 1a genoemde doelgroep zien we vanuit de jeugdhulpregio's vooral verschillende vormen van kleinschalige woonvoorzieningen in de wijk als passende oplossing. We vragen de aanbieders samen met gemeenten/jeugdhulpregio's de capaciteit daarvan nog steeds uit te breiden in de verschillende regio's zodat een goede spreiding ontstaat in het hele gebied.

Voor de onder 1b genoemde doelgroep zijn we vanuit de Gelderse jeugdhulpregio's aangesloten bij de beweging van 0 met als doel 0 suicides in de Jeugdzorg. Samen met vertegenwoordigers vanuit de GGZ, de JeugdzorgPlus, ervaringsdeskundigen, 113 en Garage 2020 hebben we een nulplaat gemaakt waarin beschreven staat wat we gezamenlijk kunnen doen om suicide te voorkomen. Tevens gaan we onderzoeken of een ortho psychiatrisch centrum deze jeugdigen beter zou kunnen behandelen. Mocht dit aan de orde zijn dan zullen we de aanbieders van zowel de GGZ als de JeugdzorgPlus vragen dit gezamenlijk te ontwikkelen voor gebied Oost. Wel goed om daar de kanttekening bij te plaatsen dat ortho psychiatrie in het verleden al eens is geprobeerd. Dat is toen niet heel succesvol gebleken. Versterken van het huidige aanbod, specialismen behouden en expertise toevoegen is wellicht sneller, goedkoper en efficiënter. Pluryn is aan het verkennen hoe ze kunnen samenwerken om psychiatrische kennis te kunnen aanbieden in de JeugdzorgPlus.

Voor de onder 1c genoemde doelgroep zijn wij nu van mening dat voor deze groep een bepaalde mate van geslotenheid nodig zal blijven zijn. Om ook deze groep (of een deel) niet te hoeven overplaatsen naar een gesloten setting zou in een dagprogramma gebruik kunnen worden gemaakt van behandeling en scholing met de expertise van JeugdzorgPlus. Dus breng de jeugdige naar behandeling en school op de terreinen voor JeugdzorgPlus, maar houd ze wel in de openheid om te wonen. Dit vraagt zeker nog nadere uitwerking.

2. Jongeren die qua problematiek in open voorzieningen passen, maar voor wie enige vrijheidsbeperkende maatregelen nodig zijn. Zij belanden vanwege de noodzaak van vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals voor korte periode 's avonds niet het terrein af mogen, in de gesloten jeugdhulp maar horen daar volgens gesprekspartners niet.

Voor de bovengenoemde doelgroep zien we de oplossing vooral in het werken met hybride groepen en het meer op maat mogen inzetten van vrijheidsbeperkende maatregelen.

3. Jongeren die instrumentele agressie en geweld inzetten en een zogenoemd Hoog Forensisch Profiel hebben. Wegens de veiligheid voor zichzelf en anderen kunnen zij niet altijd open opgevangen worden. Gesprekspartners betwijfelen of voor deze groep bij de transformatie naar kleinschalige regionale voorzieningen een passend aanbod zal zijn. Dit omdat zij zien dat voor jongeren met dit kenmerk binnen de openheid regelmatig moeilijk passende mogelijkheden te vinden.

Ook voor deze groep geldt dat voor deze groep een bepaalde mate van geslotenheid nodig zal blijven zijn. Deze jongeren hebben het recht en de noodzaak voor passend onderwijs waar dat bij veel van deze jongeren volledig verstoord is. De nabijheid van een school en de terreinbeschermende maatregelen zijn nodig voor de eerste stap naar normalisatie en perspectief. Dat is dan ook de reden waarom we nu niet de ambitie hebben om geheel naar nul af te bouwen.

Naast deze ontwikkelingen werken we specifiek in Gelderland toe naar gezamenlijke verwerving van essentiële functies waarin J&O, LVB en GGZ samenwerkingsverbanden vormen. We noemen dit de essentiële functies, het is het topje van de ijsberg. Specialistische zorg voor jeugdigen in een zeer kwetsbare positie. Het betreft hoogwaardig behandelingspecialisme met, waar nodig, 24-uurs verblijf. Daarbij wordt kwalitatief en passend onderwijs en dagbesteding gegarandeerd. Criteria: schaarste, hoog-specialistisch, kleine doelgroep maar moet wel beschikbaar zijn, wordt gebruikt door jeugdigen uit meerdere regio's, betreft geconcentreerde voorziening – hoeft niet in elke regio aanwezig te zijn of ontwikkeld te worden. Deze vorm van zorg wordt op dit moment geleverd als o.a. JeugdzorgPlus, specialistische klinische opname voor psychiatrische zorg, 'onvoorwaardelijk wonen'.

De 7 Gelderse jeugdhulpregio's hebben een toekomstplaatje geschetst waarin Gelderland verdeeld is in een aantal clusters. De achterliggende gedachte is dat ook specialistische zorg zo dichtbij mogelijk geleverd moet kunnen worden. Gelderland is te groot om door één cluster te worden bediend, maar vanuit het oogpunt van schaarste van de essentiële jeugdhulpfuncties en een effectieve en efficiënte manier van werken is organisatie in zeven clusters te versnipperd. De clusters samen bedienen heel Gelderland, waarbij clusters onderling ook samenwerken op kennis, expertise en achtervang. De kernexpertise van het cluster is behandeling van complexe gedragsproblematiek. Waarbij als het nodig is om de veiligheid te borgen, (gesloten) verblijf geboden moet kunnen worden (bed beschikbaar). De geboden zorg voldoet aan de transformatievereisten: gericht op nabijheid, behandelingen mogelijk voor kinderen en jongeren met een combinatie van psychische stoornissen en ernstige gedragsproblemen, verblijf kleinschalig en gezinsgericht en daarbij in omvang afnemend (minder verblijfsnachten) met als uitgangspunt het streven naar nul.

Het cluster moet een gezamenlijke voordeur organiseren, die de toegang tot de essentiële functies eenduidig maakt en bewaakt. Waarbij voorafgaand aan plaatsing altijd een verklarende analyse beschikbaar is en een perspectiefplan wordt opgesteld.

Het cluster organiseert onderwijs en dagbesteding als onderdeel van de functie hoogspecialistische jeugdhulp. Daarbij wordt niet alleen gedoeld op de fysieke aanwezigheid van een onderwijsvoorziening of dagbestedingslocatie bij of op de verblijfslocatie, maar wel op het realiseren

van een onlosmakelijke eenheid: 24-uur verblijf met behandeling, onderwijs en dagbesteding moeten in enige, bij de jeugdige passende vorm beschikbaar zijn. Het cluster levert kennis en expertise, vormt daarmee de mobiele brigade en is beschikbaar voor consultatie.

Met het inzetten van de cluster kunnen we alle jeugdigen passende zorg bieden. De clusters mogen geen contra-indicaties hanteren. Niemand kan echter ijzer met handen breken als er nog even geen plek is, dan organiseren de aanbieders overbruggingszorg. Tevens willen we met beschikbaarheidsfinanciering voor de meest complexe hulpvragen voorkomen dat er geen plek is.

6. Actualisatie van de verwachte vraag naar en capaciteit van gesloten jeugdhulp in 2023 en 2024.

Landsdeel	2019	2020	2021	2022	Afname
Noord	131	127	98	68	30%
Oost	230	217	199	198	0%
Noord-West	325	220	183	134	27%
Zuid-West	439	295	290	207	29%
Zuid	310	290	312	298	4%
Totaal	1452	1149	1082	905	16%

In 2022 zijn er volgens de cijfers van de PC's vanuit gebied Oost (dit is inclusief Flevoland) op één jeugdige na evenveel jeugdigen ingestroomd als in 2021. Onderstaand een actueel overzicht waarin een afname te zien is van het aantal jeugdigen dat vanuit de Gelderse regio's is ingestroomd. Er is nog wel verschil per regio als het om afname gaat. Overijssel en met name Twente staat voor een grote uitdaging de instroom in de 2^e helft van het jaar fors te verminderen.

Regio	Aantal jeugdigen t/m 22 jaar 2021 bron CBS	Totaal 2022 Bron PC Oost	Totaal 1 ^e half jaar 2023 Bron PC Oost
Centraal Gelderland	116 540	28	12
Food Valley	94 726	5	3
MIJ/OV	87 011	13	3
Rijk van Nijmegen	79 835	10	7
Achterhoek	71480	23	9
Rivierenland	66 228	9	4
NoordVeluwe	48 063	6	0
Totaal Gelderland	563 883	94	38
Twente	165 390	61	32
IJsselland	145 420	28	15
Totaal Overijssel	310 810	89	47

Totaal gebied Oost zonder Flevoland	874 693	183	85
--	----------------	------------	-----------

Bron: jaarcijfers PC Oost 2022 en 1^e helft 2023 Flevoland is niet meegenomen want is geen onderdeel van landsdeel Oost als het om de Transformatie van de JeugdzorgPlus gaat.

Waar werken we naar toe?

Bij 10% minder instroom zullen er in 2023 nog 156 jeugdigen instromen en in 2024 nog 140. Uitgaande van een gemiddelde doorlooptijd van 6 maanden zou dit neer komen op ongeveer 78 plekken in 2023 en ongeveer 70 plekken in 2024. Uiteindelijk zullen er dan in 2031 ongeveer 68 jeugdigen per jaar instromen, wat zich vertaalt in ongeveer 34 plekken.

We verwachten dat er (nu) niet geheel afgebouwd kan worden naar nul met name voor de twee doelgroepen die door AEF benoemd zijn; jeugdigen die behandeling onttrekkend of -vermijdend gedrag laten zien en voor jeugdigen die instrumentele agressie en geweld inzetten en een zogenoemd Hoog Forensisch Profiel hebben.

We weten allemaal dat vermindering van de instroom niet zo'n mooi lineair proces is vandaar dat het verstandig is om met een bandbreedte te gaan werken. De 34 plekken zijn nodig als ieder jaar 10% minder jeugdigen instromen en de doorlooptijd 6 maanden is. In 2022 zien we dat niet iedere regio dat gelukt is. We kiezen er daarom voor om met de aanbieders af te spreken dat we in 2031 tussen de 50 en 34 plekken nodig hebben voor jeugdige die nog een bepaalde mate van geslotenheid nodig hebben. Voor alle andere jeugdigen moeten er dan voldoende alternatieven zijn ontwikkeld of het moet lukken om een deel van deze groep thuis te laten blijven wonen.

Het is van belang dat we de vermindering van de instroom jaarlijks blijven monitoren en daarover in gesprek blijven met de JeugdzorgPlus aanbieders. Als het nodig is moeten we kunnen bijstellen.

7. Wijze waarop de coördinerende gemeente andere regio's en aanbieders betreft:

De regio's komen zowel ambtelijk als bestuurlijk bij elkaar. Ambtelijk wordt iedere maand de voortgang van de transformatie van de JeugdzorgPlus besproken en bestuurlijk 5 keer per jaar. Indien nodig kan er altijd opgeschaald worden.

Met de twee JeugdzorgPlus aanbieders is frequent contact. Bij zowel Pactum als Pluryn zijn pilots ingericht waar al kleinschalig gewerkt wordt. Deze pilots worden ieder kwartaal besproken. Ook buiten de structurele besprekingen om is er regelmatig contact.

Alle (grotere) aanbieders worden betrokken bij het ontwikkelen van bovenregionale alternatieven. Er zijn regelmatig uitvragen via de bovenregionale expertisenetwerken om alternatief aanbod te ontwikkelen. Hier kunnen alle aanbieders op inschrijven. Er zijn aparte overleggen met de GGZ en JeugdzorgPlus aanbieders georganiseerd om de samenwerking te bevorderen.

De samenwerking met de Jeugdbeschermingsorganisaties zal worden geïntensiveerd als het over het onderwerp verminderen van instroom gaat.

De samenwerking met alle relevante samenwerkingsverbanden is geïntensiveerd mede door de rol die ze gaan krijgen in het ondersteunen van de onderwijs vraagstukken voor jeugdigen die in een residentieel setting wonen.

8. Stand van zaken van de ombouw van separeerruimtes en/of de opbouw van 'relationele beveiliging' conform de voorwaarden uit de SPUK.

Vanaf half mei 2023 wordt er bij Pactum in Zetten geen gebruik meer gemaakt van de separeer bij conflicten waar agressie een rol speelt. Alle medewerkers zijn getraind in schematherapie en suïcide preventie. Er wordt vanuit de relatie gewerkt en niet meer vanuit beheersing. De enige situatie waar de separeer de komende periode nog voor gebruikt zal worden is in de nacht bij sterk dreigende suïcide. Na de verbouwing van alle groepen zal de separeer ook voor deze groep niet meer ingezet worden als aan de voorwaarde kan worden voldaan dat in een dergelijke situatie er ook in de nacht voldoende medewerkers zijn.

Pluryn is bezig, zoals elke Jeugdzorg Plus aanbieder, met het implementeren van de veldnormen. Deze veldnormen zijn gericht op het bieden van relationele veiligheid om daarmee te komen tot het verminderen van dwang en drang. Ook zijn alle afzonderingsruimtes gesloten. Het implementeren van de veldnormen vraagt een cultuuromslag bij medewerkers. Dat heeft tijd nodig. Ook is er een groep jongeren die om forensische alertheid vragen en relationele veiligheid niet altijd de passende oplossing is.

9. Samenwerking jeugdhulp/onderwijs

Om jongeren dagritme, ontwikkelmogelijkheden en perspectief te bieden is onderwijs/een dagbesteding cruciaal. De af- en ombouw van de JeugdzorgPlus betekent ook nieuwe uitdagingen voor het onderwijs en de samenwerking jeugdhulp en onderwijs. Er wonen immers minder jongeren op terreinen en de bezetting op instellingsscholen neemt af. Dit doet een groter beroep op regulier onderwijs, speciaal onderwijs en Samenwerkingsverbanden VO. Het is van belang dat de kennis en kunde die bij personeel van instellingsscholen aanwezig is, behouden blijft voor de jongeren die dit nodig hebben. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft in juli 2023 een 'Subsidieregeling onderwijscoalities af- en ombouw gesloten jeugdhulp' gepubliceerd. Doelstelling is 'bij te dragen aan de verdere ontwikkeling en organisatie van kwalitatief goed onderwijs en ondersteuning voor jeugdigen die in de periode van 2023 tot en met 2024 tijdelijk verblijven in gesloten of open jeugdhulpinstellingen inclusief kleinschalige voorzieningen of kleinschalige woonvoorzieningen, en beoogt bij te dragen aan een soepele overgang na hun residentiele verblijf'. En 'bij te dragen aan de voorbereiding en aansluiting van het onderwijs bij de af- en ombouw van gesloten jeugdhulp, door het opbouwen van kennis- en expertise en het bevorderen van samenwerking tussen de verschillende partijen van de coalitie,..., die betrokken zijn bij de ontwikkeling van de jeugdigen.'¹

Er zijn inmiddels in Gelderland/Overijssel drie coalities gevormd die grofweg uit de volgende jeugdzorgregio's bestaan:

1. Achterhoek/Twente/deel Midden-IJssel-Oost-Veluwe/deel IJsselland
2. Nijmegen/Centraal Gelderland/Rivierenland
3. Noord Veluwe/deel Midden-IJssel-Oost-Veluwe/Food Valley/deel IJsselland/Noordoostpolder

---

¹ [Onderwijscoalities af- en ombouw gesloten jeugdhulp | Subsidie | Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen \(dus-i.nl\)](#)

De coalities bestaan uit Samenwerkingsverbanden en instellingsscholen. MBO's, gemeenten, gemeenteregio's, Bovenregionaal Expertisenetwerken Jeugdhulp en Regionale Expertteams zijn betrokken. De drie coalities hebben inmiddels subsidie aangevraagd en ontplooiën, indien de subsidie wordt toegekend, activiteiten t.b.v. verbeteren van het onderwijs aan jeugdigen die in open/gesloten jeugdzorg wonen, verbeteren van het onderwijs aan jeugdigen die de overstap maken van open/gesloten jeugdzorg naar een nieuwe woonplek, versterken van het onderwijs aan jeugdigen om te voorkomen dat zij uitvallen en in open/gesloten jeugdzorg geplaatst moeten worden. Zij doen dit door het bevorderen van de samenwerking tussen de Regionale Expertteams, Bovenregionale expertisenetwerken, Samenwerkingsverbanden, en instellingsscholen. En door middel van coaching van leerkrachten in regulier en speciaal onderwijs door gespecialiseerde medewerkers vanuit instellingsscholen, intervisie leerkrachten en gedragswetenschappers, opleiden en training van onderwijspersoneel, (onderzoeken) samenwerking Regionale Expertteams/Samenwerkingsverbanden etc.

Een aandachtspunt is dat jeugdigen vanuit een bepaalde gemeente bij een instelling geplaatst kunnen waar geen coalitie mee is gevormd. Bijvoorbeeld een jeugdige uit Nijmegen die in Eefde geplaatst is. Het vraagt nog verdere uitwerking hoe de coalities ook weer met elkaar gaan samenwerken.

10. Inzicht in inhoudelijke en financiële knelpunten die niet regionaal opgelost kunnen worden en landelijke afstemming vragen.

Frichtiekosten door mindere instroom, ombouwen van groepen en meer leegstand zijn een groot financieel knelpunt bij aanbieders. Hier moet landelijk budget voor beschikbaar gesteld worden.

Kleinschalige groepen vragen een veel hoger tarief, hier moet rekening mee worden gehouden in het budget voor gemeenten.

Er moet meer budget voor ontwikkelkosten kleinschalige voorzieningen beschikbaar worden gesteld, het opstarten van een nieuwe voorziening kost veel tijd en geld. Een nieuwe voorziening heeft vooral in de startfase te maken met leegstand. Kleinschalige voorzieningen zijn bovendien financieel veel kwetsbaarder, wanneer op een groep van vier, één jongere weggaat betekent dit gelijk een verlies van een kwart van de inkomsten.

Er moet afstemming komen over het aantal plekken per landsdeel zodat er altijd enige overloop van het ene landsdeel naar het andere mogelijk is. Daarnaast is een meerjarige planning nodig van de afbouw van jeugdzorgplus plekken inclusief afspraken over waar de afbouw plaats vindt en welke locaties behouden blijven. Dit zodat de afbouw verantwoord plaats kan vinden en er helderheid is voor de sector.

Er moet landelijk een besluit genomen worden over de Zikos afdelingen in Harreveld en Zetten. Wanneer dit niet meer onder het LTA gaat vallen betekent dit met name voor Zuidwest, Gelderland en Overijssel dat zij er voor moeten gaan zorgen dat er alternatieven worden ontwikkeld in hun landsdeel.

Er moeten afspraken komen met de Inspectie over het inzetten van vrijheidsbeperkende maatregelen in de open jeugdhulp ter voorkoming van plaatsing in de JeugdzorgPlus.

Het zou heel wenselijk zijn om, als het om een betere samenwerking tussen GGZ en Jeugdhulp gaat, hier landelijk met elkaar op te trekken en vooral van elkaar te leren.

Afspraken over eenduidige landelijke tarieven (afhankelijk van de groepsgrootte) voor de JeugdzorgPlus

Voor AMV (alleenstaande minderjarige vluchtelingen) is een eerdere poging van de VNG om landelijke aanbod Jeugdzorg Plus te contracteren niet gelukt. Deze jeugdigen worden nu geplaatst in JZ+, hoewel het aanbod van deze voorzieningen niet goed aansluit bij hun hulpvraag. De VNG is wederom in voorbereiding om landelijk aanbod te realiseren. Omvang doelgroep ca 18 jeugdigen.

Bijlage 1

Bijdrage Pluryn aan actualisatie om- en afbouwplan Jeugdzorg Plus voor landsdeel Utrecht/Flevoland en landsdeel Oost

September 2023

Aanbieders van Jeugdzorg Plus zijn met elkaar op weg naar 2030 waarin Nederland geen Jeugdzorg Plus in de huidige vorm meer heeft. En we wel de meeste kwetsbare jongeren en hun gezinnen in de samenleving de cruciale jeugdhulp blijven bieden die zij nodig hebben voor behandeling en voor het beste toekomstperspectief. De afgelopen 2 jaar zijn grote stappen gezet om alternatieven voor geslotenheid te ontwikkelen. Op individueel niveau zullen zo min mogelijk vrijheidsbeperkende maatregelen ingezet worden. Als een jongere een verblijfsplek nodig heeft dan is deze altijd kleinschalig in een zo normaal mogelijke setting. Daarbij wordt ingezet op een positief leef, onderwijs- en werkklimaat.

Deze ontwikkeling gaat de komende jaren door. We zien het als onze maatschappelijke verantwoordelijkheid om deze ombouw naar kleinschaligheid en minder geslotenheid te realiseren en de beschikbaarheid van noodzakelijke capaciteit voor intensieve jeugdhulp te garanderen.

Wat heeft Pluryn de afgelopen periode gedaan?

- Opening Het Klaverhof in Maarsbergen, dat gebouwd is volgens de ideeën van het actieplan 'De best passende zorg voor kwetsbare jongeren'.
- Alle Jeugdzorg Plus van Pluryn vanaf 1 juli 2023 kleinschalig
- Pilot hybride groepen op locatie Eefde
- Sluiting afzonderingen Eefde
- Implementatie veldnormen loopt
- Deelname onderzoek naar kleinschaligheid via het Consortium Kleinschaligheid
- Opening en doorontwikkeling intensieve kleinschalige behandelgroep Athena, als alternatief voor de Jeugdzorg Plus voor meisjes met forse emotieregulatie problematiek en (chronische) suïcidaliteit

Wat zijn dilemma's en vraagstukken voor Pluryn bij deze transformatie?

1. We ervaren een dubbele maatschappelijke druk: enerzijds om capaciteit Jeugdzorg Plus af te bouwen en anderzijds hebben we de maatschappelijke verantwoordelijkheid om de schaarse noodzakelijke "brandweerfunctie" in de lucht te houden. Daarom zetten we voorlopig niet in op afbouw van capaciteit. Op dit moment is namelijk, ook landelijk gezien, de vraag groter dan het aanbod.
2. Het vraagstuk hoe het toekomstig zorglandschap er uit ziet en hoeveel capaciteit er in een landsdeel nodig is kan je niet alleen vanuit het perspectief van Oost of alleen voor Utrecht/Flevoland bekijken. We hebben ons als Pluryn te verhouden tot de agenda van een landsdeel terwijl we feitelijk een landelijke capaciteitsfunctie hebben. Daarbij komt dat de agenda's van alle landsdelen niet overal op elkaar aansluiten. Agenda van landsdeel maar landelijke capaciteitsfunctie. Die agenda's sluiten niet overal aan.

3. De maatschappelijke druk om een jongeren niet te plaatsen in een Jeugdzorg Plus instelling heeft de afgelopen periode geleid tot verzwarende van de problematiek in onze open 3 milieuvoorzieningen en daarmee een toename van de handelingsverlegenheid van medewerkers in de open setting. Ook de inspectie heeft zorgen over het feit dat daardoor vrijheidsbepalende maatregelen vaker in een open setting worden toegepast, zonder dat daar een wettelijk kader voor is. Dit laat ook zien dat bij het in kaart brengen van de noodzakelijke capaciteit voor jongeren met een zeer intensieve hulpvraag er gekeken moet worden naar deze groep en niet alleen naar de jongeren die nu in de Jeugdzorg Plus verblijven.
4. Geen uniformiteit van tarieven wat veel tijd en energie vraagt vanwege alle onderhandelingen en aanbestedingstrajecten in de vele regio's en gemeenten waar we als Pluryn mee te maken hebben.

En de beweging naar kleinschaligheid is alleen mogelijk met passende tarieven, idealiter gebaseerd op landelijke normen, die rekening houden met:

- Adequate beloning van medewerkers
- Adequate inrichting van terreinbeschermende factoren: school, vrije tijd, dagprogrammering
- Structureel tijd voor intervisie en reflectie van medewerkers
- Het wegnemen van het risico op leegstand

5. Onze ervaring met hybride groepen

Eefde heeft een pilot opgezet rondom hybride groepen teneinde te kijken naar minder vrijheidsbepalende maatregelen. Deze pilot is niet geheel succesvol gelopen, redenen hiervoor zijn divers:

- Essentieel is het om in gepast tempo te werken naar open kader, dus vanuit gesloten beschikking naar voorwaardelijk en indien succesvol naar open. Dit was vaak niet het geval. De maatschappelijke druk om zo snel als mogelijk geen gesloten machtiging te hebben speelt daarbij een rol. Het is daarom noodzakelijk dat het een brede aanpak betreft, afgestemd met de kinderrechter en verwijzers zodat er geleidelijkheid komt van een machtiging, naar een voorwaardelijke machtiging waarbij geoefend kan worden onder vrijheidsbepalende maatregelen naar verblijf zonder machtiging. Dit om te voorkomen dat jongeren te snel in het open kader komen terwijl ze hier nog niet aan toe zijn.
- Er is geen sprake van een vastgestelde behandeltermijn met uitstroomdata waardoor de aanvankelijke hybride groep verstopt raakt met niet door te plaatsen jongeren vanuit het open kader.
- Werken binnen één groep met jongeren vanuit zowel een gesloten, voorwaardelijke als open kader te werken vraagt een taakvolwassen stabiel team. Dit is een essentiële randvoorwaarde om het een stabiele ontwikkelomgeving te maken waarin ingespeeld kan worden op de verschillende kaders van de jongeren en dit niet uitgespeeld wordt.
- De pilot is opgezet binnen de mogelijkheden van de huidige gebouwelijke context. Idealiter maakt een sleutelplan het mogelijk om per jongere een zekere mate van bewegingsvrijheid mee te geven. Daarom moesten jongeren een overstap maken naar een hybride groep. Het is behandelinhoudelijk echter wenselijk dat de jongere op zijn eigen vertrouwde kleinschalige groep kan blijven.

Binnen Eefde wordt het leren over hybride en het bieden van een alternatief waarin jongeren kunnen oefenen met meer vrijheid als positief ervaren. Pluryn gaat daarom verder met het ontwikkelen van hybride groepen vanuit het geleerde perspectief en gezamenlijk met het netwerk.

Het samenspel tussen verwijzer, rechter en behandelaar is bijvoorbeeld noodzakelijk om een dergelijke pilot succesvol te maken.

Bijlage 2 berekening afbouw

UITGANGSPUNT IS 182 JEUGDIGEN IN 2021 voor gebied Oost

5% minder instroom in 2022 en 10% vanaf 2023 per jaar

In 2022 $182 - 9 = 173$

In 2023 $173 - 17 = 156$

In 2024 $156 - 16 = 140$

In 2025 $140 - 14 = 126$

In 2026 $126 - 13 = 113$

In 2027 $113 - 11 = 102$

In 2028 $102-10=92$

In 2029 $92-9=83$

In 2030 $83-8=75$

In 2031 $75-7=68$